

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára 2 k. 40 f. (1 firt 20 kr.) Egy szám ára 24 fillér (12 kr.)
Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek. Minden pénz
Gálfí Lőrincz egyll. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

*Tanulj a multból,
Élj a jelenben,
Dolgozz a jövőért.*

Boston, É.-Ámerika

Wendte W. Károly.

A humanismus és a háború.

Lukáts evang. 58., 49., 50., 61. így szól: Jézus pedig monda neki: Juda! Csókolással árulod-e el az embernek fiát? Látván pedig azok, kik ő körülötte valának, mi következének, mondanak neki: Uram vágjuk-e őket fegyverrel? És egy ő közülök vágá a főpapnak szolgáját és elvágá annak jobb fülét. Felelvén pedig, Jézus monda: Elég eddig. És illetvén annak fülét, meggyógyítá azt.

Máté evang. 52. Akkor monda annak Jézus: Tedd el a te szabályadat helyére, mert valakik fegyvert fognak, fegyverrel kell veszniek. —

Az állatok pusztítják egymást; szükséges-e, hogy az emberek is állatokká legyenek és egymást üldözzék?

A világ megmásított jelszavak hinárjában vergődik, ő ugyan tudja, hogy mit akar és hogyan jut ki belőle, de átálja azt megvallani, mert a szó azért adatott, hogy gondolatainkat elpalástoljuk vele. (Talleyrand).

Ha megengedik, megmondom miért tartom, hogy ez így van:

Csikorogva dübörögnek a teherrel megrakott szekerek a fagyott havon, míg a könnyü szán nyilsebeséggel siklik tova a közeli országunton.

A havazás, mely elállott — újra megindul. Időnként füttyölve, végig surran az éles szél és összekavarja az aláomló hópolyheket, melyeket nagy csomóba csapkod arra és oda, mit útjában talál. A hó mindent beborított, a mezőt, a tovahuzódó erdőség fáinak ágait. A tanyabeli házak fedelét csak a kürtökből magosan felverődő füstoszlopokról ösmered fel, melyek a légben lomhán terülnek el, ezáltal emelvén a vidéknek bizonytalan, kísérteties képét.

A végnélküli területen, melyet tekinteted át fog, mindeütt csak hó — a miért két lépésre sem biztos járásod, nem tudva azt: mikor esel egy mélyedésbe, vagy útszéli árokba. A téli éjszakának jellegzetes képét látod magad előtt, midőn megkésve, sietsz hazafelé a tanyának és alig várod, hogy megszabadulva ezen kellemetlen helyzetből, a kályha pattogó tűzénél légy.

Ily időben, hó hullámoktól elborított bércezen sompolyogva halad három farkas a tanya felé. A hold sugarai szürkés világot vetnek a tájra. A völgyből folhúzódó ködsávok hosszú csíkokban vonulnak el a föld felett; lassan meggondolva, mint tehervonat, mely a hegytetőre igyekszik. Sok helyt összetömörülnek, majd megnyílnak, midőn a sötétségből, mely addig elborított — kétes, borongós világba jutsz — hol sejtéd, hogy van valami, de nem tudod mi

Ily alkalmak adtán indulnak ki az utonállók rablótámadásaikra.

A farkasok is, mint az állatvilág éjjeli rablói, hasonló gondolatokat forgatnak elméjükben.

Éjjeli egy óra. Csendesség ereszkedik a vidékre és a hónap fehér leplebe burkolva minden alszik, kihaltnak látszik. Csak a tanyán, egy háznak ablakából néz ki álmosan egy kis lámpásnak igénytelen fénye, mely mint gazdája a juhásztor, ép azon töri fejét, hogy jó lenne már lenyugodni. Midőn a körül levő házak egyikének udvarán megszólal a kutya — vonítását másiknak adja át, mig egész csapat jön nagy lármával a juhakol

felé. Erre a pásztor is fel kél, hogy megnézzze mi történik. A farkasok elváltak, egy közülök előre jött, hogy elvonja az őrzők figyelmét a hátramaradott juhaktól és míg a kutyák és pásztor ezt zaklatják és vele jó messze elhaladnak, a másik kettő betör a nyájba, néhány juhat megmarczangol, azokat ott hagyja, bizonyosságául annak, hogy ottan járt, kettőt pedig magával vonszol. A sebzett állatok vére pirosra festi a fehér hó-takarót.

És a reggel felsütő nap csudálkozva látja, hogy az addig békés tanya, mily véres dulakodásnak vált színterévé.

Nyári virulás idején vagyunk. A nap déli zénitjéről uralja a földet. A föld szinpompájában gyönyörködve, kaczerkodik a vele incselkedő napsugarakkal. A ragyogó fény rezgő szárnyaira kél, csillogó uszályruháját kiterjeszti; és a mint sietve száguld, útját arany- és rubintpiros szálakkal vonja be. Minden élő szerv mosolyog, nevet. A természet az életnek örül; és mégis — vagy talán ép azért — vannak kívánalmái is.

A saskeselyűk, az ölyv, kánya és vércse a légűr legmagosabb pontjain kerengve, komoly méltósággal néznek a völgybe le. Éhségtől gyötrődve, azon tanakodtak: mitevők legyenek? midőn egyikük éles szeme észrevette, hogy valamely állat van közelükben, melylyel ők könnyen elbánhatnak: a gondolatot tett követi és a szegény állat életének vége.

És most kérdem: Farkas, sas, kánya és a többi ragadozó miért öli az állatokat?

Felelet: Mert a természet háztartása így követeli.

A húst evő állatok csoportja egy másik állatesoportnak ellensége. Mindeniknek meg van tápláléka egy más állatfajban; azt különböző időszakokban üldözi és ha teheti elfogja: megeszi, vagy csak elpusztítja; természet adta ösztönből. Az erősebb joga érvényesíti magát közöttük, ép mint a növényvilágban, hol a nagyobbak, durvábbak, erősebb gyökérzetűek előlik a finomabbakat, gyengébbeket és ezeknek maradványai hatalmassá növelik ezen szívós természetű, ellentálló egyedeket, a növények köztársaságában úgy is elbizakodott néptribunokat.

De ezen nem ütődik meg senki, mert a természet rendje, mely a maga házi törvényei szerint intézi dolgait és hogy a

fajok túl ne szaporodjanak — nyílt harcban irtó háborut visel az ártalmas — szükségtelen, felesleges élő szervezetek ellen.

Jól van!

De vajjon ily megnyugvással, lelki békében haladhatunk-e el az emberek cselekedetei előtt akkor is, midőn azt látjuk, hogy az embereket is felesleges szervezeteknek tekintik; ha azok, kik a természet rendje szerint a humanizmus terjesztői kellene hogy legyenek — annak szegődtek ellenségeivé? Midőn sophismákkal, alakoskodásokkal nyugtatják meg háborgó lelkiismeretüket az emberek, bár biztosan tudják, hogy az, a mit mondanak nem igaz, és hogy az csak pór azok szemébe, kik nem gondolkoznak.

S ha ez rút utálatos dolog, mi undorral tölt el az emberek iránt: mit mondjunk a világ első, polgáriusult nemzeteiről, a kik büszkék műveltségükre, szabadságszeretetükre, ha azok öltik magokra a vadállatok természetét? Saját hazájuk nem lévén elég tágas lakószobái működésének kifejtésére, — megfontolják, ha nincsen nekem, van másnak — elhagyják otthonukat — idegen világrészekbe indulnak rablóhadjáratokra. Beülnek a mások hajlékába, ott kényelmesen elhelyezkednek, felöltik a házigazda ruháit és még sétabotját is kiveszik kezéből, hogy ne üthessen vele; de azért csudálják, hogy nem szívesen látott vendégek és a mennyire tehetik kerülik barátságos ölelésüket: midőn édeskés hangon kérdik tőlük: hogy érzed magad kedves barátom, nem látod-e, hogy mi csak javadat akarjuk?

Mit tennének ők, ha valaki így báuna velük? Azon nem gondolkoznak. S ha még nyíltan cselekednék mindezt, nem más gondolatok kíséretében — ez rérfine kijelentés lenne, melynek értelmét egy senki sem tudja megmagyarázni, az ő megmagyarázása rosszat jelentene és mely bizonyos példákban nem elszóigálatják a védőttakat kínozóknak, mint Plátus levé Jézussal, bár tudják, hogy a bűnösök mellett, ártatlanok vére is csepeg kezeikre.

Mit szóljunk, midőn elferdített jelszavak paizsa alatt, a humanizmus, keresztényi szeretet és jogegyenlőség nevében üldözik az embert, midőn Jézus fehér palástja alatt hyénák rejtőzködnek, kik a helyett, hogy embert nevelnének az elma-

radott, tudatlan tömegből -- megölik az embert? Midőn bibliával kezükben elveszik azt, a mi nem az övék és Krisztusi kegyességet, emberbaráti szeretetet hirdetnek az általuk elhamvasztott falvak, feldult városok füstölgő romjai között?

Mit gondoljunk, midőn a meggyilkoltak és a csatában hősi halállal elesettek sirhantján tüzik fel a megbocsájtás fehér zászlóját és a hátramaradott özvegyek és árvák számára nincs más vigasztaló szavuk, minthogy ennek így kellett történni, de azon kérdésre, hogy miért? Nincs feleletük.

De mit is feleljenek?

Ha megakad az óriási gép mozgása, mely egy tulerős nemzet felhalmozódott értékanyagát van hivatva feldolgozni, azt meg kell indítani és e célból lelkiismeret furdalás nélkül fogják járom alá mindazokat, kik nem képesek magukat alóla kivonni.

Csodálhatjuk-e, hogy ez így van?

Oh nem!

Ez a gravitatio természetes procesussa, midőn egy nehéz, éltető erőben duzzadó test mozgási körébe vonja a könnyebet, melynek nincs kisugárzó képessége.

Hogy immorális az a mit tesznek, arról nincsen szó.

A nemzetek önzésének, mely a maga erejét a mások, a gyöngébbek letiprására kívánja felhasználni, nincsen határa és ha a kapzsiság és kalmár szellem ezen nemtelen fellobbanását még egyes vezetők személyes ambitioja és egyéni érdeke szitja, mely nem ösmer könyörületet, midőn azokat kell kielégíteni, akkor elvész a mérsékletre intők szava.

Korunk, mely a szélsőségek határain szeret mozogni — midőu egyfelől az emberszeretet — a civilizatio nagyszerű műveit alkotja meg a szenvedők fájdalmainak enyhítésére — földtekénk másik felén ezen fenséges alkotásnak nemes ideáit lábbal tiporja.

De nekünk, kik mindazokat, melyeket felsoroltam, az emberiséggel és a mindenek által fennen hirdetett Krisztusi, keresztényi eszmékkal teljesen ellenkezőknek tartjuk, nekünk nem lehet más ohajunk, mint hogy simuljon el mihamarább az ellenlétes érdekek azok folytonos surlódása, mely csak ellen-

séges indulatokat teremtett és két világrészt tart fegyverben. Szünjék meg ezen ádáz harc, melyet erkölcstelen érdekek támogatására indítottak meg, és az elontott vér nyomán keljen ki az igaz béke, mely megbecsüli a győzöt és legyőzöttet, a nemzetek javának és megingott közgazdaságunk emelésére.

Krisztus mondá védelmezőinek, midőn őt elfogák: Elég oddig. És illetvén annak fülét, kit megsebzének, meggyógyítja azt.

És ugyanakkor: „Tedd el a szablyádat helyére, mert valakik fegyvert fognak, fegyverrel kell veszniök.“

Krisztus tudá: hogy ha támadói kezébe kerül: neki meg kell halni. Mégis a békességre intve megszünteté az összeütközést, mihelyt vért láta és az adott sebet meggyógyította.

Ezen tettébea látszik meg az ő lelki nagysága és gondolkozásának fenséges volta.

Vajjon követik-e azon tanácsokat, melyeket ő tanítványainak adott, azok, kik szent nevében tanítanak; midőn a kegyeséget, a felebaráti szeretetet hirdetik és barbár indulatoktól elragadtatva, csak a bosszunak és a mesterségesen felcziczomázott nemzeti önérzet bálványának áldoznak?

Ők most az erősebbek, az igaz, de a szerencse kockája fordul, azok, kik most felül vannak, alá kerülhetnek.

És akkor a már kielégített bosszu mindig élő — el nem fonnyasztható gyümölcse, megérhetik azok kárára, kik annak fáját elültették a szezvedők és az ámultságukból most kijózanodottak keblébe.

Mi azt tartjuk, hogy helyes, kívánatos Krisztus nemes szavait hirdetnünk, de csak úgy, ha tanításait tetteinkben is követjük. Szerezzünk hitünknek, annak magasztossága által áthatott tanítványokat a szellem és jószág meggyőző világánál, de nem fegyvereink erejében bizakodva.

A fegyver nem lehet törvény, csak eszköz a törvény végrehajtására. Ezt értessék meg honfitársaikkal azon férfiak, kik hazájuk és az emberiség javát szívéükön hordják. Legyen meg az erkölcsi bátorságuk hozzá. És ezen tettük által kiérdemlik majd az utódok háláját, midőn a humanismus, melynek nevében a háboru folyik és melynek most szárnyaszegetten

nincsen becsülete — felemelkedik a föld sarától megtisztulva mint eszmény — a magasba, a hol van a helye és a hol azt szeretjük látni, de addig bizony csak a kalmárok útját járják a nemzetek világpolitikájának rendezői és én csak ismétélhetem, mit kezdetben mondték: hogy a világ elferdített jelszavak utvesztőjében leledzik, miben én — megvallom — nem nagy gyönyörűségem lelem és meggyőződéseim, hogy rajtam kívül még sokan így gondolkoznak.

Báró Petrichevich Horváth Kálmán.

Otthon mindenütt.

(Hosmer.)

Kidől sorunkból ez vagy az,
Még nem halott azért;
Csupán előbb futotta be
A földi pályatért.

A végtelenség mindenütt
A lélek otthona;
Atyánk csak egy, s egy itt vagy ott
A munka szent joga.

S lobog tovább az áldozat,
Szivembe lángra gyúl;
Az ősi jellem int, vezet,
Küzd lankadatlanul.

Örökre mind enyéim ők;
A szív, az ajk, a tett —
Szivemmel összeforrva rég,
Jövőknek álma lett.

Enyéim ők; felül időn,
Felül enyészeten.
A szív hatalma isteni:
Szeretni végtelen!

Budapest, 1901. febr. 7.

Józan Miklós.

Egy unitárius hite.

Unitárius vagy-e? — kérde a napokban egyik ifju ember a barátjától egy királyhágón túli városban. Az volnék. Hogy értsem? Kérdi tovább az első. Hát értsd jól. — No de mégis! Hát perszé hogy az vagyok, az volt még a nagyapám is. — Az már más Ez aztán beszéd. De hát miért voltál oly roszkedvü az imént? — Annak egyéb oka van. — Hát nem a vallás? — De hogy! Mit gondolsz? — Csak azt, tudod, hogy most még a fiatal embereknek is kezd megbomlani az eszük. — No nálam olyan nincs Az igaz, hogy a minap egy társaságban ugyancsak körül vettek volt és kezdetek szorongatni, hogy pápista vagyok-e vagy kálvinista. Mikor aztán kimondám, hogy sem egyik sem másik, akkor csak hogy szét nem téptek, mondanám meg mi vagyok. — Csak talán nem holmi felekezet nélküli? — Még csak az kéne, de hogy vagyok. Nem vagyok én uraim sem egyik sem a másik, hanem vagyok unitárius. — Ez már aztán beszéd, mondák csaknem egyhangon, de hát mond meg azt is, micsoda az a te unitárius vallásod, mert a mit én tudok fölöle, az ugyan gyenge dolog. Már a mit én tudok is, szólt a másik, meg a harmadik. — Jó jó, de nem oly könnyü ám egy vallást csak úgy rövidesen elmondani, hanem ha kívánjátok, legyen. Elmondom mi az *én unitárius hitem*.

Isten az én égi atyám, a ki csak egy, valamint én is csak egy vagyok.

Minden ember testvérem.

Minden jó tett kötelességem, minden rosszat kerülök.

A Jézus Krisztus tanítóm, mesterem, evangéliuma az én szövétnekem.

Hiszek az emberiség haladásában, az igazság és szeretet diadalában.

Ez a hitem és én ebben oly boldog vagyok, hogy a jövő életre is ennél többet nem kívánok.

— No ha ez a te hited, akkor gratulálunk neked és most már keblünkre ölelünk, szóltak mindannyian.

A sértés tiz eset közül kilenczben el fog enyészni, ha a sértett fél a sérelmet nyíltan megmondja a sértőnek. Rendesen oly csekély félreértésből származik a sérelem, a melyet egy pár szóban tisztázni lehet.

Kőváry Mihály.

— 1837—1900. —

Ritkúlnak azok sorai, kik, hová az élet, a pálya, a társadalom állítja, hivatásukat puritán jellemmel, férfias kitartással, nemzet és vallás iránti igaz szeretettel kívánják betölteni. A veszteségérzet e gondolatával kísértük Kőváry Mihályt végső utjára, hol örömmel láttuk, hogy a munka és kötelességteljesítés iránti elismerés nem halt ki a keblekből s hogy egyesek és testületek, melyeknek kötelékében élt, kifejezni kívánják, hogy oly férfit kísérnek, ki pályáját nemesen futotta meg.

A midőn a korán elhalt atyánkfia képét hozzuk, azon könnyű helyzetben vagyunk, hogy pályafutását, életét többször

megjelent életrajzai nyomán adhatjuk. Született Tordán 1837. aug. 23-án. Mint Nagy Iván Magyarország családai XVI. i. 453. l. mondja, mint a Bethlen Gábor által 1619-ben odateleptett Bocskai-féle megnemesített hajduk ivadéka.

A mint a Kuskó István által szerkesztett s 1890-ben kiadott Kolozsvári Athletikai Club III. évkönyvében is olvassuk, tanulását Tordán kezdte, Kolozsvárt folytatta. Letévén az érettségi vizsgát, bevégezve a theologiai tanfolyamot, jogi pályára lépett Kolozsvárt elvégezve a jogi tanfolyamot, 1862-ben a m.-vásárhelyi kir. táblán ügyvédi diplomát nyert.

Ügyvédnek és írónak indult s így jutott a Szinnyei József által az Akadémia támogatásával kiadott Magyar írók élete és munkái K. betűjébe, hol ki van tüntetve, hogy 1858--61-ben a pesti Vasárnapi Ujságba dolgozott. Megindulván Kolozsvárt a Korunk, 1861--69-ben annak volt dolgozótársa. Mi minket közelebbről érdekel, megjelent tőle a Kolozsvári Közlönyben 1886-ban „az Unitárius házassági perek illetékes bíróságok kérdéséhez“, 1890-ben „Az unitárius házassági jogról“, a Keresztény Magvetőben ugyancsak 1890-ben Házasságügyi bíráskodásunkról czimű dolgozata, s megjelent külön kiadásban 1889-ben „Unitárius egyházi törvény“ czimű munkája, mi az Egyház felkérésére iratott. E szerint egyike volt egyházi jogi íróinknak. Mivel mint egyházi tanácsos, kívánta leróni Egyháza iránti tartozását, mint erős unitárius. Tiszta magyar stylus, nagy tudás, beható gondolkodás jellemzi dolgozatait.

Mint ügyvéd, irodát nyitott s egyike lett Kolozsvár legkeresettebb ügyvédeknek, mit pontossága, fáradhatatlan munkássága, puritán jellemével igyekezett biztosítani. A mint a kolozsvári ügyvédi kamara 1860-ban alakult, ismert tolla s munkaszerető hire alapján a korára ifjút titkárává választotta, s mindenkori választásnál ő került ki az urnából; megtisztelték 25. éves jubileuma ünnepélyes fentartásával. Harmincz éves ebbeli megbízatását s hivatását a halál szakasztotta félbe

Az író és ügyvéd mellett nem mulaszthatjuk el bemutatni, miben legnagyobb volt, a férfit. Mint képünk is mutatja, egy férfi jelent meg benne, athleta termettel, kiváló izmokkal, képzett testi erővel, széles váll és mellel, mely alatt ép sziv dobo-

gott. Mint athleta képe fennmarad a fentebb jelzett atletikai évkönyvben, karddal kezében, melynek mestere volt s maradt utolsó órájáig.

Mint korunk legnagyobb atletája, báró Józsika Lajos kegyencze, a kardbajnok Tompa Károly tanítványa, barátja. Kora ifjúságától az első kardvivók élén állt. A kardforgatás magyar módszere az ök ideálja. Hogy népszerűsítsék, a hatvanas években Tompával többször szinpadra léptek s férfias mutatványaikkal tetszést arattak. Ujból életre hozták a harminczas és negyvenes években virágzott vivó-iskolát, mit Tompa vezetett s 1862-ben történt halálával ő vett át. Ügyvédi pályájok mellett mint vivómesterek képezték az ifjúságot a bajvívásban, fejlesztették a férfiaságban s különösen a lovagiaságban tettel és szóval, hangoztatva a férfi becsületét, melynek azonban nemcsak követelményei, de egyszersmind mások iránt kötelességei is vannak. Alapították 1884-ben az Athletikai Klubot, mellette becsületbiróságot, melyet a fiatalság mint a becsületügyi legfőbb fórumot ismert. Nekik a kard, párbaj nem sport Nekik a becsület, a vér drága. Képét a tornavivoda lefestette. Ezüst éremmel tisztelte meg. Régi és új tanítványai koszoruja ott feküdt a koszoruk között, melyekkel a testületek ravatalát elhalmozták. Így teljesítette társadalmi kötelességét.

Mint ügyvéd, a kolozsvári kamara titkára, Kolozsvár város bizottságának virilis tagja, a kolozsvári Athletikai Club alelnöke, a kolozsvári tornavivó-egylet mestere s mint unitárius egyházi tanácsos halt el 1900. decz. 17-én

Kf.

Az ámerikai unitárius lelkészek.

— Felolvasatott az unitárius lelkész kör közgyűlésén Kolozsvárt. —

— Folytatás. —

De hadd szóljak arról a köztiszteletről is, a mely az ekklesia körében benn észlelhető. Az említettem lelkészeket mind személyesen ismerem, tehát tőlük és náluk tapasztaltam azt, hogy a lelkész hiveivel folytonos összeköttetésben áll. Lyont ottlétünk alatt folytonosan látogatták, vagy hívták magukhoz hivei. Hát a cura pastoralis nagy dolog mindenütt és a mit én Lyonnál, meg De Normandienál, kiknél legtöbbet időztem, tapasztaltam, az azt

mutatja, hogy a jó papnak, éppen, mint a jó orvosnak, nincsen nyugta se éjjel, se nappal. De úgy is fogják föl a dolgot. A vendég joga rögtön megszűnt, mihelyt valamelyik ekklesiái tag azt izente, hogy a lelkész urat látni óhajtáná. A vendég magára maradt, mert a lelkész hiveiért van és nem vendégeért.

Dr. De Normandie lelkész Roxburyben templomához közel, de hiveitől nagyon messze lakott. Egy pár hive beteg volt és meg akarta látogatni. Már öregedő ember a doktor, neje nagyon féltette, de azt ő nem vette számba, s még azt sem, hogy hol az ebédről, hol a vacsoráról elkésett a látogatás miatt. A papné aggdott és kedvesen törülgette a jó öreg izzadt homlokát, de a lelképástort a nyáj boldogította. Jaj milyen boldog volt, a mikor egyik hive 500 dollárt küldött hozzá, hogy nekem átadja a Channing-alap javára!

Albanyban a Hudson mellett, csupán 5--6 órát időztem az estvéli órákban, a lelkészt fölkerestem és a különös véletlen úgy hozta, hogy a lelkész nem volt otthon, hanem egyik hivénél látogatóban.

Ezzel kapcsolatban már legyen szabad bemutatnom egy parochiát, a dr Lyonét Brookline-ban. A többi villák módjára van építve és rendezve. Az utca felől szép szabad kert, melyben az angol perjefű között egy-egy borostyán, meg díszbokor és virágtáblák díszelgenek. A papi ház kétemeletes faépület. Ajtaja nyitva volt, de zárva a dróthálóból készült nyári ajtó, melyet a szunyogok ellen minden háznál láthatunk. A belépés egy hosszú szobába történik, mely lépcsőház és folyosó, de tényleg egyik szép szoba, mert a lépcső gazdag szőnyeggel van bevonva, a fali dísz s egyéb is előkelő. Jobbra a szalon ajtaja, balra a papné könyvtára, dolgozó s barátokat fogadó szobája, melyből az ajtó a lelkész dolgozószobájába nyílik. Egy gazdag könyvtár ez, elhalmozva könyvvel minden oldalon. Itt rövid szétnzés is meggyőz arról, hogy ez az ember sokat olvas és sokat ír. A legmodernebb theologiai művek mind ott vannak könyvtárában és azokat ő mind ismeri. Az estvéli órák nagy részét ott töltötte, rendszeren neje társaságában, a ki egy székben csendesen dolgozott, ha a gyermekek pihenni engedték. Ezzel a szobában szemben van az ebédlő. Reggel a három kis gyerek már székében ül, midőn a csengettyü szól a többinek. Köszöntés és leülés után néma csend, mialatt az apa jelt ad a kicsikéknek és egyszerre kezdik énekelni a bájos reggeli imát. Az ének a kicsiké, de a nagyok szivéből jó és együtt boldogok még mielőtt az áldáshoz nyultak volna. Az apa a fiut, az anya a két kis leányt segíti, oktatja s felügyeli és azok a kis papi csemeték szemlátomást nőnek a bájban, kellemben és jóságban.

Az első emeleten vannak a hálószobák, köztük a vendégé, főnnebb a másodikon a cselédeké. A bebútorozás a lelkész dolga. Itt talán érdekes lesz annyi, hogy a vendégszoba jeles művészek képei másolatával van díszítve. Az ilyen lakáshoz jó fizetés kell, de az is meg van, mert hát ott arra nagy gonddal vannak, hogy a munka meg legyen fizetve.

Már csak ennyiből is ki lehetne magyarázni, hogyan történetet Channinggel és Parkerrel, hogy Európába kellett menekülniök üdülni életük delén, munkásságuk közepette. No de ők reformatorok voltak. Akkor a rabszolgaság eltörlése még nem volt keresztülvive sem az államban, sem az egyházban. A ki erre vállalkozott, szellemét, szavát, sőt életét is csatába vitte, már pedig a csatában nemcsak babér, hanem halál is terem.

Igaz, hogy ma új szellem van mindenütt, de új harcz is s az ám. unitárius lelkész, mint illik a jó vezérhez, elől megy a tűzbe s ma csak más jellegű a munkája s talán nem olyan izgató, de azért nem kevesebb. Williams barátunknak, a volt new-yorki lelkésznek egy munkaprogramja van előttem. Ebből azt olvasom ki, hogy ő tagja az ekklesia jótékonyági egyesületének, tanító a vasárnapi iskolában, elnöke az ekklesia szövetkezetének, tagja a segélyegyesületnek, mindennap ad egy vagy két hivatalos órát, minden télen kell, hogy tartson egy vagy két sorozat felolvasást, egyiket Karácsony előtt, a másikat Karácsony után. Egyik egyházi évben 10 felolvasást tartott a sociológiáról, 4 felolvasást a költők vallásáról és egy bibliait, tehát tíz hónap alatt 14 felolvasást és minden vasárnap 2 beszédet, melyeket mindig ad hoc kellett megírni, mert hát ott, főleg a városokban, a lelkészek beszédeit a hírlapok legalább kivonatilag ismertetik. Több lelkész, köztük főleg Minot Savage minden héten kiadja a beszédét egy füzetes vállalatban. Ez az eljárás az angolokéval jórészt egyezik, a magyarokétól teljesen elüt, de elképzelhetni, mily nagy mértékben igénybe veszi és fölhasználja a lelkész testi és lelki erejét. Ebből könnyű kimagyarázni az okát annak a gyakori lelkészváltozásnak, a mely mindkét országban előfordul. Így bőven elégséges, ha egy helyen tíz évet szolgál a lelkész s megérthető, ha sokan 10—20 évi szolgálat után félrevonulnak a papi hivataltól.

De ez nem azt teszi, hogy ott ne volna régi lelkésze egy-egy gyülekezetnek.

A lelkészek mostani veteránja, Edward Everett Hale, csak a télen vonult nyugalomba 40 évi szolgálat után, melyet csaknem teljesen egy gyülekezetben szolgált. Ez a derék öreg ur az ám. unitárius lelkészek koszorussa, mondhatnám Brassaija. Egy univer-

salis tehetség, állandóan telve humorral és erélylyel. Bár 80 éves, a cikkeket minden héten minden lapban ott látjuk, beszédeit mindennap halljuk. Beszédeiben sok az esprit, nagy a szónoki erő.

(Folyt. köv.)

Boros György.

Zsidók és unitáriusok.

A XX-ik száz — úgy látszik — nagyon messze fogja vinni a zsidók, unitáriusok és más szabadelvű keresztények közötti érintkezést. A kezdeményezés egészen határozott alakban indult meg az északamerikai egyesült államokban, a hol mindent gyorsabban és előítéllettől nem remegve szoktak kezdeményezni és ki is vinni.

Fleischer bostoni rabbi indította a mozgalmat. Tájékozást irt a zsidók és unitáriusok közötti viszonyról, s igen meleg és szivélyes szavakkal igyekszik rábirni az unitáriusokat, hogy szavait megszivejék.

A magyar olvasó közönségből sokakat fog érdekelni a rabbi nyilatkozata, melyet szószerint közlünk:

„A kérdés egyszerűen az, hogy egyesíteni fogják-e az unitáriusok és szabadelvű zsidók erejüket vélt közös céljuk érdekében? Egy néhány zsidó erre igenlő válaszát úgy adta meg, hogy belépett az unitárius egyházba, hihetőleg azért, mert ezt találták logikus következménynek, és talán azért is, mert azt hitték, hogy nem maradhatnak meg hű zsidónak a mostani modern viszonyok között. Ezek szunyog után kapnak és elnyelik a tevét, mert az bizonyos, hogy ők a mostani körülmények között nem lehetnek állhatatos keresztények. E nagyon csekély szám azonban a főkérdést nem változtatja meg.

„Az unitáriusok és szabadelvű zsidók formális egyesülésének föltétele volna a theologiai kérdésekben, a vallásos célokban és erkölcsi eszményekben biztosítandó gyakorlati meg egyezés

„Az alábbiakban így én nem annyira egyéni, mint inkább hivatalos és általános nyilatkozatokat fogok tenni. A theologiában elég egyszerű volna azt mondani, hogy a lényegben megegyeznek. Unitarismus és Monotheismus ugyanazon

eszmének latin és görög equivalensei. Mindkét szó tagadja a polytheismust és különösen a trinitárist.

„De azt határozottan ki kell jelenteni, hogy zsidó szempontból nézve, az unitárius nem tiszta monotheista, valameddig Jézust úgy magasztalják, hogy az csaknem egyenlő az istenitéssel. Ma is ez a keresztény szokás. Ha az unitáriusok tiszta monotheisták lesznek, a minthogy lenni is fognak, akkor egyszerűen visszatérnek a zsidó Jézushoz, s a többi profétákhoz, zsidókhoz és nem zsidókhoz.

„A zsidó hihetőleg jobban meg fogja közelíteni Jézust, mihelyt emez megszűnik Isten lenni a keresztény világnak.

„A vallás jövője a zsidók és unitáriusok közt többé nem dönthető el felekezetiileg, mert az nagyobbára az egyén vérmérsékletétől függ, ámbár természetesen, a történelmi hajlam vezeti.

„Ámérika minket harmonizálni fog és teljesen átalakítani. Az unitárius erkölcsi eszmék is, valamint a keresztények, alapjokban zsidók, vagyis zsidó eredetűek. A szeretetről alkotott eszméjük lényegében keresztény. Jövőben, hihetőleg szélesebb körű erkölcsi fejlődés várható. Sem a zsidó társadalmi erkölcsi sem a keresztény egyéni felfogás nem kielégítő, hanem a kétőnek mind nagyobb, meg nagyobb összeolvadása szükséges.

„A történelem, a hagyomány és a környezet mind jobban szétválasztja őket, a mint a múltba visszamegyünk. De a zsidó emancipatio és az általános befolyás sokat el fog enyészteni a megkülönböztető vonásokból.

Igy áll az eltérés, a különbözés és az unio más akadályai. De másfelől, ha egy darabig nem is lesz gyakorlatilag kivihető az egyesülés, vannak olyan erők, oly befolyások és oly hajlamok, a melyek állandó működésben lévén, a szabadelvű zsidókat, az unitáriusokat és más szabadelvűeket közelebb fogja hozni egymáshoz.

„Ezek között a tényezők között valószínűleg legerősebb az ámerikánizmus szelleme, a demokratia szelleme, a mint az a vallásos gondolkozást és szervezetet fönnebb meg fönnebb fogja emelni. Ez a felekezeti hitet apasztani, az egyéni értéket és jellemet növelni fogja.

„E mellett aztán van az amerikai életnek egy alsó áramja, egy öntudatlan növekedése, a mely azt egy új entuziasmusra irányítja, a társadalom iránti entuziasmusra, a mely az istenszémét vagy kicseréli, vagy fölhasználja erkölcsi stimulusnak.

„És végül az igazságnak oly új fogalmához jutottunk, a mely nem végleges jellegű, hanem egy kibontakozás, nem annyira kijelentés, mint inkább vizsgálódás és előretörekvés alakjában.

„Ez a különböző befolyás a felekezeti korlátokon áthatol és arra irányul, hogy természetes uton-módon a zsidót és unitáriust, a szabadelvűt és orthodoxot hozza közelebb. Ezzel egyidejűleg a folyton növekvő nemes érzés és tisztesség gyakorlati egységet és közreműködést készít elő minden osztály között az emberies dolgok érdekében.“

Ezek a Fleischer rabbi főbb eszméi az unióról. Erre vonatkozóan unitárius részről fölapjuk a Christian Register így nyilatkozik:

„Mi egyetértünk Fleischer rabbival abban, hogy a zsidóknak és unitáriusoknak minden lehető módon össze kell működniök. Mindent, a mi közös, készséggel ismerjenek el és mindazt, a mi bármelyik részén jó, méltányolják. A faji előítéletet és a vallásos gyűlölkedést félre kellene tenni. Mikor mindez meg van téve, mi azt ajánljuk, a dolgot mentére kell engedni. A theologiai, valamint társadalmi körökben is, az egy eszményért, egy célért lelkesedő emberek, térfiak és nők összejönnek, mivel összetartoznak. Már most is sok olyan hely van, a hol zsidók és keresztények találkoznak, összeműködnek, a nélkül, hogy a faji vagy vallási különbség eszökbe jutna. Az összetartozók összekerülnek, mihelyt a mesterséges akadályok el vannak hártva. Ezen túl bármely egyesítő kísérlet sikertelen. Az előítélet rohamosan nőni kezd, mihelyt kezdik kárhóztatni.

Egy izzadt ablakon két csepp szépen megindul egymás mellett parallel vonalakban. Nincsenek elég közel, hogy természetes vonzódásuknál fogva egyesülhessenek. De mihelyt egy parányi változás egyiket vagy mind a kettőt kitereli útjából és kellő közelségbe juttatja, azonnal érintkeznek és egyesülnek.

Hogy minden felekezet és minden vallás egy pont felé

irányúl, olyan bizonyos, mint az, hogy csak egy igazság van Kiki nézzen saját szemével az igazság felé, lelkét erősítse, hogy annak engedelmeskedjék és csakhamar rájö, hogy minden faj, minden felkezet nemes férfiai és női egy társaságba kerültek vele.“

Mi e két nyilatkozatot ezuttal minden észrevétel nélkül bocsátjuk nyilvánosságra elébe.

Boros György.

Hogyan lehet boldog az ember?

A keresztény embernek, ha a vallás által ígért és biztosított földi és égi boldogságot élvezni akarja, nem elég csak az Úr Jézus nevére neveztetnie, hanem bírnia kell mindazon keresztényi erényekkel, a melyek nélkül igaz vallásosság nincs és nem lehet. Reggel és estve, nappal és éjszaka, munkában és nyugalomban, magánosan és az élet mozgalmában, mindenkor és mindenütt gyakorolnia kell a felebaráti szeretetet, a hit, a kegyesség, az áldozatkészség, a hűség cselekedeteit. *A ki ezekben szolgál a Krisztusnak. mondja Pál apostol — kedves Istennek és az emberektől megpróbáltatott. A mely gyülekezet ezekkel nem ékeskedik, hanem tagjai rakva és telve vannak közönyösséggel és részvétlenséggel, gyűlöléssel és káromlással, az nem mondhatja el, hogy én a menny és a föld Istenének szolgálója vagyok, az akár hányszor újonnan építheti templomát, megrakhatja és felékesítheti azt Salamon minden kincsével és drágaságaival, betöltheti a hallgatóságuak bármely nagy sokaságával, énekelheti a zsoltárokat, ismételtetheti a Miatyánkat, veheti az uri szent vacsorát, mégis annak a templomnak soha sem lesz szentsége és idvessége. Anuak Ámos szavai szerint Isten így szól: *Vedd el én tőlem a te sok énekléseidet, gyűlölkömlöm és megvetem a te ünnepléseidet, nem tekintek áldozatokra, hanem éltetek vesződségében és kárhozottságában folyon mint a víz, az igazság és ítélet mint a sebes patak, ezt mondja a seregeknek Ura, Istene.**

Mi járuljunk mindnyájan most és mindig a templom szentelés szent munkájához hitünk és szeretetünkkel, kegyességünk és áldozatkészségünkkel, hűségünk és buzgóságunkkal és Ámen gyauánt mondjuk reá a szent Dávid áldását: *Legyenek szerencsések, a kik tégedet szeretnek. Legyen békesség a te kerítésedben, csendesség a te tornyaidban. Az én atyámfiáiért és az én barátaimért kérem most, hogy legyen békesség tebenned. A mi Urunknak Istenünknek házáért kívánok te néked jót! Amen.*

Raffaj Domokos.

Az ifjuság köréből.

U t o n.

Megfordult a szekér rudja,
Alig jöttem, megyek újra.
Bujdosás a sorsom,
Se hossza, se vége:
Én vagyok házunknak
Legritkább vendége.

Mikor haza felé jöttem,
A napot *itt* köszöntöttem.
Ő el sem búcsúzott,
Én már útban vagyok,
Ő tiszta szép eget,
Én bánatot hagyok.

Édes anyám úgy sirt szegény,
S kiült a köny apám szemén
Kedves kis öcsémmel
Siratott a húgom,
Tán most is utánnam
Sohajtnak az úton!...

Marasztottak édes szóval,
Kinálgattak ezer jóval.
Én édes istenem
Be maradtam volna:
Nemcsak egy pár napra,
Nemcsak *kóstolóra!*

Hazám felől röpke szellő,
Messzi kísér, messzi eljő,
S csokolgatja arczom
Lágy szeliden fújva:
Ugy bocsát el ő is,
Messzi-messzi utra.

... De csak tovább, csak előre,
Ím a nap már lemenőbe:
Idcgének között
Sötét éjszakákon,
Bujdosás a sorsom,
Akármint is fájjon!

Pap Domokos.

A Dávid Ferencz E. ifjusági köre már tul van a kezdet nehézségein. Alapszabályai jóváhagyattak. Most közelebről készítettett el egy ügyrend, melynek tárgyalása és megállítása több gyűlésnek volt tárgya. Most már kezdhet nemes czélu munkájához, minden erejét, idejét szentelheti az összetartás, vallásos érzés, az erkölcs s az eszmék kicserélése által az ismeret terjesztésére. A kör febr. 23-án tartott gyűlésén a már meglevő alapon az építéshez kezdett. György János „Spiritizmus“ cz. felolvasásban ismertette e régi, de ujabban mindinkább terjedő tant. Pap Domokos felolvasta néhány hazafias költeményét. Kelemen Lajos a marosvásárhelyi régi szücs és szabó cőhekről emlékezett meg. Felolvasóknak a gyűlés élvezetes és tanulságos felolvasásukért megérdemelt köszönetet mondott. Végül a gyűlés egyhangulag elhatározta, hogy márczius 24-én d. u 4 órakor a főgyűnn. nagytermében nyilvános közgyűlést tart felolvasásokkal, énekekkel, melynek sikere iránt az ifju kört eddigi működése méltán jogosítja szép reményekre. Felolvasók lesznek Kriza János, Pap Domokos, szaval: Raffaj Károly, Gál Miklós

A világot csak oly szellemi és erkölcsi erő tökéjének felhasználásával lehet jó útra terelni és ott megis tartani, a mely többet ér a pénznél. Ez azt is jelenti, hogy sok nem gazdag embernek van olyan kincse, a melyre a világnak szüksége van.

Székely dolgok.

(3-ik levél.)

Csendes falusi lakomban, félre a nagyvilágtól, a lelkes, buzgó honpolgároktól, egyháztagoktól, keresve keresem az alkalmat, hogy valakivel, t. i. a ki igazán érdeklődik, székely-népünk állapotáról beszélgessek. Nem mondom, hogy akárhányszor ne jönének hozzám falumbeliek s sőt más falubeliek közül is olyanok, a kikkel e tekintetben hasznos eszmecsereket ne lehetne folytatni; de igen sokszor elzár a mostoha időjárás, a távolság s ilyenkor bátor vagyok előkapni a Szerkesztő urat s papírra tett nézeteim-, kérdéseimmal háborgatni, E munkám közben nem érzem magamat egyedül. Gondolat gondolatot szül s mintha ezeket különböző emberektől hallanám, népesnek képelem szerény szobámat.

A már elmúlt év eredményét gabonában, gyümölcsben stb. nem mondhatni gazdagnak, csak inkább jó közepesnek. De minő Isten áldása volna ez év termése, ha miud a székelynépé volna! Ekkor gazdag áldásnak lehetne nevezni! De, fájdalom, szegénynyé teszi az évi eredményt az, hogy annak nagyrésze már a múlt években előre elköltetett. S még szegényebbé teszi az erkölcsök, a takarékoság fogyatékosága és az Istenben való bizalom hanyatlása. Már pedig ezek nélkül a gazdag termés is csak bűnnek leszen a szülője.

A mely társadalomban áll a törvények tisztelete, az előjárók, vezetők tekintélye, a hol nemcsak parancsolni, de engedelmeskedni is tudnak, ott rend van s az Isten áldása, áldás a népre. A hol azonban ezek hiányzanak, ott a felfordultság, romlás észlelhető. A népnek tekintélyes vezér kell, a ki irányt mutat minden jóra. Ez a haladás biztosítója. De ha vezéreit lerántják — ha érdemlik, ha nem — nem lesz haladás, sem javulás. Példák az ily esetekre főképpen a választások. Ezek mai időnkben el vannak fajulva a képviselőválasztástól le a sertéspásztor választásig. Másutt is így van? Még Amerikában is? Megengedem, de ezek nem bizonyítanak a mellett, hogy helyesen van ez így. A vesztegetés, ámitás, megtévesztés, hazudozás stb., a mely ezeknél divatozik, a felületesen gondolkozó tömeget demoralizálja s a végén oly ítéletet alkot magának, hogy becsületes ember nincsen sem a vezetők, sem a vezetettek között, sem a felsőbb, sem az alsóbb körben. Minden ilyen választás veszedelmesebb és kártékonyabb egy jégverésnél egy vidékre nézve, mert ez nem a természet, de az erkölcs virágait, gyümölcseit semmisíti meg.

Nem mondok én, hogy népünk már egészen el van ro-

molva; nincsen, csak kezdett neki indulni. Ha az állam fő-tisztviselőit, közigazgatási hivatalnokait, egyházi előjáróit stb tisztelettel elismeréssel látja, hallja körülvétni, ez bizonyára építőhatással van rá is. De ha a rút önérdek miatt egészen a sárga földig lerántja, bepiszkolja, ha van ok rá, ha nincs; a jegyző a szolgabíró, a tanító a papot, a pap főhatóságát, ez már rombol, ez a kellő ítélettel, felfogással nem bíró gyenge népet rossz útra vezet. Kezdi felmentve érezni magát az engedelmesség, a törvény és a nagyok tisztelete alól. A roszat jónak és a jót rosznak hirdeti. Ebből következik aztán, hogy a társadalom szép rendje megbomol. Isten félelme, a szülők tisztelete s a kereszténység főbélyege, a szeretet homályosulni indulnak. A haza, az egyház üdvéért munkálás lanyhul, a család fentartására vonatkozó gondosság csökken s végül a szegénység üti fel fejét.

Ily jelekkel sok helyen és számtalanoknál lehet mai világban találkozni s fájdalom, székely népünkénél is! Pedig ez a nép, itt az erdélyi részben államfentartó szerepre van hivatva. Ha kivándorol, vagy ha elpusztul, a magyarság ügye veszélyeztetve van. Ennek a megmentése fontos nemzeti ügy! Kevésre semmiesetre sem becsülhető. Becsületes, lelkes vezérek kellenek ennek, a kik a politikát, gazdasági szervezkedést, birtokrendezést nem az ők eluyomorítására csinálják, hanem magasabb szempontból nézve a dolgot, arra törekednek, hogy itt, e kopár helyen, boldog legyen a nép s ne boldogtalan s végül hontalan. Az ilyenekre törekvő vezérek tekintélye ápolandó a nép előtt, mert ezek tettei, szavai építőleg hatnak. Istennek hála, nincsen hiány ma is ily emberekben De fájdalom, vannak olyanok is, a kik a közügyekért munkálókat igyekeznek sötét szüben tüntetni fel és ez által a bennök helyezett bizalmat megrendíteni. Ezek az álhazafiak, a kevésbbé értelmes tömegre nézve veszedelmesebbek a *váltóknál*.

A szél elynek í Szerkesztő ur, nem politika és pártoskodás kell, hanem életmód Nagy Széchenyink azt mondja: „*Csak legyünk előbb gazdagok, majd azután szabadok is leszünk.*” Ily formán kellene a szabadság felé igyekezni, mert a mostani állapot a szolgaság felé vezet.

Nem csorda ez a nép hogy erre, vagy amarra tereljék és önző célokra felhasználják. Ennek őszinte vezetés, lelkes támogatás s mindenek felett nagymérvű segélyezés, eszköz és tér s alkalom kell, hogy látható eredménnyel munkálkodhassék ugy a haza, mint a maga javára, hogy így elődei s majd fiai is szabad földben nyughassanak. Azt a felséges polgári jogát, a mikor választásával — a mint szokták mondani — az ország

sorsára befoly, ennek a királyát, kormányát tisztelő, hazáját szerető népnek, úgy kell gyakoroltatni vele, hogy az a haza üdvére és az ő előmenetelére történjék, nem pedig egyes önzők céljai elérésére. Nem kell megbotránkoztatni azokban, a kiket tisztelnie kellene, legyen az bár miniszter, vagy vármegyei fő-tisztviselő, vagy pedig egyházi előjáró stb.

Azt mondom t. Szerkesztő ur, hogy a dolgok egészen nem úgy mennek, a hogy kellene menniök. Kevesebb boldogítóra, de több boldog emberre volna szükség. Bizom azonban népünk jövőjében s hiszem, hogy eljő az idő, a mikor kiábrándul sck roszból s Istenbe vetett hittel és erős meggyőződéssel lát a maga dolga után és a jó utról nem engedi magát elterletetni, s kitartó leszen azon vezetők mellett, a kikről meggyőződik, hogy azok önzetlen jóakarói. A mig azonban ez az idő eljő. addig sok viz fog lefolyni nem csak a Szamoson, de az én falumbam csergedező kis patak medrében is.

Bocsásson meg t. Szerkesztő ur együgyű irásomért, okoskodásaimért. Vén ember vagyok s nem sokáig fogom zaklatni. Maholnap a sir domborul reám is, s akkor ott alaut hallgatni fogok. Szomorú az ilyenre gondolni, de ha azzal a boldogító tudattal halhatna meg az ember, hogy az elmaradottak boldog hazában, boldogan maradtak, csendesebb nyugalmat adna a föld is a kebelében pihenőknek.*)

Egy öreg székely.

A szerénység jutalma.

Volt egyszer réges régen, egy gazdag, egy olyan gazdag és hatalmas király, hogy a híre nemcsak hetvenhét országra, hanem az egész világra kiterjedett. Százhuszonhét tartományon uralkodott.

Jaj teremtő szent Ur Isten, milyen király volt ez! A muszkaacsászárnak nagy a birodalma, de ahoz a százhuszonhét tartományhoz képest az övé mégis csak kismiska. A mai királyoknak sok-sok pénzüik lehet, de az övéhez képest, egy kis zacskóba az egészé könnyen belé férne.

Én nem tudom bizonyosan, hogy hány zsák, hány kád, hány hordó, hány erszény aranya, ezüstje lehetett, de azt bizonyosan tudom, hogy 180 napon keresztül mindig olvasták, mindig számlálták országa fő emberei, s még sem tudta bizo-

*) Ezt a borongós hangot, a mely az utolsó sorokból hangzik, csak annak tulajdoníthatjuk, hogy nem csak az év, hanem egy évszáz végén írta kedves öreg székely bátyánk. De az új esztendő új reménységet hoz. Várunk egy pár levelet majd arról is.

nyosan senki, hogy mennyi van, mert a töméntelen nagy számban összezavarodtak.

No, ha ilyen gazdag volt, hát csapott is a többek között egy olyan mulatságot, hogy mindenki szájtátva bámulta. — Hét nap és hét éjjel tartott egymásután. Ott voltak a tartományok fejedelmei, az ország rendei, főurai, bölcsei, tudósai. Hanem asszonyféle csak egyetlen egy sem volt meghiva. Az asztalfőn ült a király. Jobbról balról a fejedelmek, ministerek és így tovább le végesvégig, míg az egész asztal megtelt. Már ott párolgottak a drágánál drágább ételek az asztalon, ott gyöngyöztek a felségesnél felségesebb borok, de még sem nyult senki egyhez is. Vártak. Hát egyszer a király felemelkedik. Őt követi az egész vendégsereg. A király imára kulcsolja kezét és ajkán megindult ez a kis áldás:

„A ki ételt, italt adott,
Annak neve legyen áldott!”

Teremtő Isten! e már király — gondolám magamban. Ennek igazán királyi szive van! Az a szív többet ér minden aranyánál! Hiszen ebből papot kellene csinálni, hogy tanítsa meg az áldást eivevő népet hálaadásra az iránt, kinek kinek kegyelméből naponként megterül asztalunk! de nemcsak ez, hanem egy más valami is nagyon megtetszett nekem. Egy szép aranyos táblán ilyen írást láttam:

„Emberem, az ember, ki midőn vendégem,
Nem eszik, nem iszik tul rendes elégen!”

No ez aztán igazai renszabály! Kiváncsi voltam: vajjon erőszakolnak-e itt valakit *ivásra*?! Vajjon elkurjantja-e valaki: *hunczut a ki ki nem issza*. Hát biz' itt nem történt eféle dolog. Ha magyar ember lett volna társaságban, legtovább az, ha elkezdette volna: „*Nem lehet az ember fából!*” De a jelenlevők csendesesen viselték magukat, mert az az aranyos fekete tábla elég világosan mondta a király akarat: *Emberék voltakok, mikor leültetek! Emberék legyetek, mikor felálltok is!*

Hanem azért nem hiányzott a jókedv. Szép csendesesen iddögáltak az arany és más, különbnél különb poharakból. Hogy nem *pécsi* nektárt, arról mindenkor felelek, hanem *főbort*, a királynak méltósága szerintit.

A poharak csengése azonban nagyon bosszantotta a királyné Ő felségét. Hát én gyászruhába járjak, míg ti hétszámra mulattok?! Hohó, édes király uram! Ha ti úgy, én is úgy! és csapott olyan dárídót a királyi házban az asszonynépeknek, hogy nó!

Hét nap óta tartott már e drága multság, mikor a király megkérdezte kedves vendégeit: akarjátok-e látni országom legnagyobb kincsét, koronám legszebb ékességét?! Ha igen: bemutatom azt, kiért a virág kinyitja bezárva tartott kelyhét; kinek kedvéért örök szivárvány ragyog a kék egen; kinek szemében szebb a csillag ragyogás, mint sötét éjben az ég tündöklése. És mosolya? Szebb a hajnal hasadásánál. Hópehely esése zajos dörömbölés lenge járásához. Sohajtása: szellő lebhenése Elpirul a sudar fenyő az én kincsem karcsuságát látva. Megszégyenli magát a nefelejcs, lillom és rózsza, mert szemében és orcáján ilyen virág szebb van.

— Akarjátok látni?..

— Szeretnők, felség! mondának egyszerre a király vendégei.

Induljatok hát Hopmestereim, induljatok mind a heten és mondjátok koronám legszebb gyöngyének, ékes csillagomnak: a királynénak, hogy kéretem ide, a nép elé. Mondjátok, hogy tegye fejére országom koronáját, vegyen magára ékes ruházatot, hogy szépségét mindenek lássák és bámulják! .

Elmentek a Hopmesterek teljesíteni a parancsolatot. És megjöttek szomoruan, leverten, önmagukra — királynéjuk nélkül.

Urunk, felséges királyunk! Parancsodat nincs ki meghallgassa Szived bálványa, a te feleséged, nem ismer tégedet, parancsodnak engedelmeskedni nem hajlandó

Nem ösmer engemet?! . Nem teljesíti szép kérésem . . . parancsolatomat? . . Oh állj meg nap! Hunyjátok be szemeiteket ti ékes csillagok!.. Száradjatok el mezőknek ékes virágit!.. Ne susogjon a lomb hajló faágakon! . . . Ne legyen dala a repülő madárnak . . csevegése a futó pataknak! . . . Ne legyen virágnylás . . harmat hullás . . ne legyen semmi, mert úgy is minden hazugság a nap alatt! — Hazug volt hát, midőn ajkának csókját rám lehelte, hazug mosolygása, hazug ölelése, hazug, százszorta hazug esküje, midőn úgy fogadta: kivánd, hogy legyek szolgáló leányod, . . kivánd, hogy éljek számkivetve, kívánj bármit és én megteszem . . csak tégedet szerethesselek, csak imádhassalak, magaménak mondhassalak! . . . Ah, asszony, asszony, te szivünk édes méze, s lelkünk tépő, zúzó mérge! miért rendited meg hitemet az élő Istenben? Kinek higgyek; kiben bizzam, ha a „holtomiglan“ fogadás egyik naptól a másikkig sem ér? . . . És én még növel dicsekedtem? Ah, jöjjetek nevessetek rajtam! Megérdemlem. e megaláztatást, mert én igen . . felfuvalkodtam volt! . . .

Igy beszélt a király, a megsebzett király, méltó haragjában. Ki, ha „lant volt: most elpatant hurja.“ Ha gyémánt: „most kialudt fénye.“ Ha templom: „most rom, mely fel van dulva.“

Hosszas hallgatás után ismét szólni kezdett: Fejedelmek, tudósok, bölcsék! A mi ma velem: holnap veletek történhetik. Mondjátok: törvény szerint mit kellene cselekedni, hogy elvegye büntetését az engedetlen és ilyen eset többé országunkban elő ne forduljon!

A törvényt meghozták: Soha többé az engedetlen királyné a király elé ne kerüljön, hanem a király vegyen magának amannál jobb feleséget!

A királyné asszony kísértált a palotából örökre, hogy betérjen oda egy más, egy királynőnek való.

Bezzeg! volt öröm az ország leányai közt, mert mindenkinek felkellett menni a király elébe, hogy közülök kiválassza a maga királynéját.

Gyönyörű hajadonok, ékes virágszálak: Ötözzetek biborba! Szégyenítsétek meg a mezők liliumát! Csillogjatok! Vigyétek be a királyi palotába ékköveitek ragyogásában a napot szemeitekben az ég csillagait, hogy királyi szivet hódíthassatok!

És ott volt valamennyi. A napra lehetett nézni, dereájuk nem. — Csak egy nem tündökölt, csak egyen nem volt semmi ékesség, csak egyet nézett le gunymosollyal a csillogó tömeg, csak arról az egyről beszélt ez, meg ezer ajak: *ugyan, mit keres ez a bogáncs-koró a liliumok között!*

Hanem hát itt a király szeme nézett, az ő izlése választott és . . . kiválasztá abból a ragyogó tömegeből a leghátulsót, ki fel sem merte emelni szemeit a hatalmas királyra. Kiválasztá a — *bogáncs-korót!*

— Ki vagy te, édenem üdve?! Jőj, lépj elé! szólt hozzá a király.

— Oh királyom! Én egy szegény, lenézett, egy szenvedő, egy átok terhelt rabnép üldözött gyermeke, ki nem vagyok méltó arra sem, hogy megsókoljam lábad porát, oh engem, hogy emelhetnél fel a porból a végtelen magasba!?

— *Szegény vagy?* Ha semmim sem volna is: *Én gazdag lennék veled!* Ha átok ül rajtad: *„Szálljon az átok én reám!”* Ha rabnép gyermeke vagy: én visszaadom, visszaszerzem néped szabadságát, csak szerez s légy koronám ékköve, boldogságom, mindenem nekem!

És a király az ország koronáját feltette a világon a legszébb fejre, királynévá tevén szive választottját.

És most jó népem, hü népem! szólt a király: bemutatom nektek legnagyobb kincsemet. Jűjjetek, hódoljatok elötte! E tiszta gyöngyszemet ott kaptam a porbau. Nincs rajta reá aggatott külső ékesség. Az Isten atyai kezének áldott munkája ő, kinek természetes szép bájait nem emelnék, de elfednék a külső ékességek. Ajaka, pirja, orczája rózsája nem külső máz. Nem, nem külső ékesség, nem ettől csillog ő! Ékessége szivében van. Csendes völgy ölében nyílt szerény ibolya: épen királynőnek való! Koronámmal szerénységét jutalmazom, mert a mit más kívül visel: az neki benső ékessége.

Oh, mért tudom csak most, hogy nem mind arany, a mi fénylik! Mért nem láttam eddig is mostani szememmel!? Mért voltam rabja az elszáradott fának, mely nem élt csak körül volt véve zöld galyakkal, hogy hazug virulása vérezze lelke-met?! Mért néztem én ünnepnapon leányt; harmaton zöld fűvet? . . . Miért?

Déli ifjak ékes hajadonok! Királyotok kér: vigyázzatok! És most elbocsátlak benetek szép királynöm áldásával: Áldjon meg az Isten boldog házassággal! . . .

Ki volt ez a papnak való áldott lelkű király? Ki volt az engedetlen királyné? Ki volt a porban talált gyöngyszem: egy korona legszebb ékessége?

Ki tudni szeretné: olvassa el az „*Eszter könyvét*“ a biblíából.

Deák Miklós

Györfi Ferencz halála.

Lihegve jön tegnap reggel egy ember, leroskad egy székre és zokog. Ijedve kérdezzük:

Honnan jön?

Szentmihályról.

Az Istenért tán valami nagy baj van?

Meghalt a drága jó papunk.

És sirunk, kétségbe vagyunk esve mindnyájan, családja, hivei, barátai, ismerősei és felsohajtunk:

Isten! Nagy a te hatalmad, de ne vígy a kísértetbe!

Hát el kelljen hinni azt, hogy az az ember, a ki még e hó 1-én egészségesen, telve élet és munkakedvvel írja, hogy felkérésükre imádott Feruskáját maga hozza el, hogy esté-lyünkön énekeljen, maga taunitotta be a 7 éves fiucskát a da-

lokra és 13-án, bár maga kezdődő betegsége miatt nem jöhetett, kis fiát és Gizuskáját elküldötte, hogy gyönyörködhesünk atyjától örökölt esodahangjában — 18-án már nincs! Meghalt!

Nem nagy baj, egy kis hülés, konstátálta az orvos s szava igaznak bizonyult, mert jobban lett pár nap alatt, bár az ágyat nem hagyta el.

Mégis meghalt, hirtelen, váratlanul az ép, erőteljes, élete delén levő férfi, a ki soha beteg nem volt, itt hagyva 8 kis gyermekét.

Zúg bűg gyászosan négy falu harangja, gyülekezik a vidék népe, hogy végső útjára kísérje a legjobb apát, a legjobb papot.

Viszik örök nyughelyére azt, ki úgy szerette családját, hiveit, barátait. A ki úgy szerette a dalt, a természetet, a szépet. A ki sokféle hivatalának, kötelezettségeinek oly lelkiismeretesen eleget tett. A ki mindig élére állott minden nemes ügynek. A ki soha sem lankadt, mindig sietett, mintha érezte volna, hogy kevés idő adatott neki a földi munkálkodásra.

A kis testben nagy lélek lakott, és e nagy lelket megölte egy kis betegség.

És árván maradt családja hiába várja majd, csak szelleme fog örködni felettük és a mindenható jó Isten, a ki soha sem hagyja el a benne bizókat.

A tavaszon pedig a rózsák hiába illatoznak, hiába leng majd enyhe fuvalom, Györfi Ferencz itt hagyott örökre . . . Emléke élni fog köztünk örökké.

Újszékely, 1901. február 20-án.

Raffaj Irma.

A székelyek.

A székelyek Attila utódai Ezt a hitet senki sem fogja kiirtani a székely kebelből még nagyon sokáig. A székelyek a hazának legősibb lakói egy testben. A székelyek a haza keleti részét kárpátos Erdélyt másfél ezer éve védik, mivelik. Mennyi vér folyt s mennyi élet aludt ki ezért a szent földért Járjatok be minden földet, melyet Isten megteremtett s nem akadtok bizonyára a székely nemzetnek párjára.

A székely észben, szívben, miveltségben és bátorságban felette áll a világ minden népének. Egy székely ember magyarázta egy amerikai nagy tudós papnak, a ki egyszersmind hires unitárius, hogy Erdélyben az unitárius vallás a nép vallása, a székelyek vallása. Hogy érti ezt? Kérdi a pap? Hát úgy kérem, hogy a székelyek az unitárius vallást azonnal elfogad-

ták, mihelyt a híres Dávid Ferencz kihirdette és azóta olyan erősen állanak mellette, mint a szikla.

— Hogy érti azt kedves barátom — kérdezi tovább a pap — hiszen nálunk a mivelt uri emberek járnak a mi unitárius templomainkba.

— Ezt úgy értem uram, hogy mondtam, hogy nálunk tiszta valóságos földmives emberek, maga a székely nép unitárius, s mindig az is lesz, mert az urak annak idejében köpenyt fordítottak, a fejedelem mellé állottak. Elhagyták hitöket, a mely úgy látszik gyenge volt, mert nem volt lelkekhez forrva, de a székely ember nem tágitott egy lépést sem, pedig ugyancsak kényszergették. Neki ez az egyszerű tiszta vallás kell.

— De hát hogy tartják fenn a papjokat? Adnak neki jó fizetést, kérdi tovább a pap?

— A fizetés bizony szegényes, de édes, mert a székely úgy bánik a papjával, mint a vendégével: jól megtractálja. Tejjel, kalácsesal tartja, vagyis a búzájából a legszebbet, leg-tisztábbat viszi föl. S a mikor behordja a bért, akkor igazi ünnepuapja van.*

— Az már felséges ünnep lehet — folytatá az ámerikai. Látja ezt tartom én igazi papi fizetésnek.

— Hát azt hiszi Ön, magyar barátom, hogy a maguk székely emberük lelkesedik a vallásáért, meg az egyházáért?

— Nemsak hiszem, de tudom is uram. Látnia kellene a mi székely adakozóink névsorát s tudom megleunelepve, mert ha kevés is a pénzük, van hozzá szívök s a mikor kell, kinyitják erszényüket vagy magtárukat.

— Hát aztán azok olyan igazi unitáriusok, mint mi, s tisztában vannak a vallásunkkal?

— Arról biztositom, s ezért mondom én az uraknak, a nép közé vigyék az unitárius vallást, mert olyan egyszerű, olyan tiszta az, hogy a legegyszerűbb ember is megérti, átérzi s boldog is vele.

— Ej, ej kedves magyar barátom, most látom, maga azt akarja bizonyítani itt nekem, hogy a maguk székelynépe olyan mivelt, olyan előkelő, olyan fölvilágosult, mint itt a tántult emberek színe-java.

— Ezt nem mondtam s erre nem is gondoltam, de ör-vendek, hogy a székelyeinket bemutathattam.

* Nincsen szabály kivétel nélkül. Lehet olyan hely is, a hol nem ilyen szépen megy a dolog, de a beszélő nem akarta csonka ujját mutatni, mikor ép keze is volt

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— Az unitárius egyház tisztviselői az új száz kezdetén: Püspök: Ferencz József kir. tanácsos, a II. oszt. vaskorona rend tulajdonosa, sz. 1835-ben. Főgondnokok: Daniel Gábor főrendi tag, a Lipót rend tulajdonosa, sz. 1824-ben. Bárá Petrichevich Horváth Kálmán cs. és kir. kamarás, nagybirtokos, szül. 1842-ben. Főjegyző: Nagy Lajos nyug. főgymn. tanár, esperes, szül. 1830-ban. Főközügyigazgató: Kelemen Albert maroskői esperes, marosvásárhelyi lelkész, sz. 1841-ben. Esperesek és köri gondnokok: Kolozs-Doboka körben: Nagy Lajos főjegyző. Gondnokok: Gotthárd Sándor szováthi birtokos, Szentiványi Gyula ny. kir. táblai tanácselnök. Aranyos-tordai körben: Esperes: Csegezy László bágyoni lelkész, szül. 1820-ban. Gondnokok: Székely Miklós törv. bír., Csegezy Mihály törvsz. elnök, Mikó Dezső abrudb. birt. Kükküllői körben: Esperes: Gvidó Béla dsztmártoni lelkész. Gondnokok: id. Pataky László tiszt. gondnok, Vajna Lajos birtokos, Iszlai László birtokos. Maroskőben: Esperes: Kelemen Albert marosvásárhely-szentkirályi lelkész. Gondnokok: Filep Albert ny. tanfelügyelő, Csongvay Lajos ügyvéd; Keresztur körben: Esperes: Raffaj Domokos. Gondnokok: Gálffy Kálmán főszolgab., Ádám Albert szolgabíró. Udvarhelyi körben: Esperes; Kisgyörgy Sándor. Gondnokok: László Domokos törvsz. bír., Jakab Gyula ny. alispán. Felső-Fehérkörben: Esperes: Ozsváth Gábor. Gondnokok: Tibáld Mihály járásbíró, egy hely üres. Háromszék körben: Esperes: Lófi Áron bölöni lelkész. Gondnokok: Szentiványi Miklós alispán, Kelemen Lajos kir. ügyész.

— Az új főiskola megnyitása előre láthatólag nagyszabású ünnepély lesz. Lapunk számos nyilatkozatot kapott a különböző osztályok egyes tagjaitól. Erdemes főgondnokunk Daniel Gábor nr már lépéseket tett, hogy volt tanár és osztálytársait felkeresse és összehívja. Pap Mózes kereszturi gym. tanár külön lelkes felhívást küldött be, melyben figyelmezteti volt osztálytársait, hogy szeptemberben gyűljenek össze.

— Az unitárius főiskolában végzettek névsorait fölkerestük, s az iskolai ünnepélyre készülést érdeklében közöljük azok neveit, a kik tudomásunk szerint életben vannak. 1838—9-ből: Konecz Imre, Csegezi Ferencz. 1839—40-ből: Kőváry László, Csegezy László, Székely Márton. 1841—42-ből: Daniel Gábor, Szigethy Sándor, Szigethy Miklós. 1842—43-ból: Albert János, Szentpáli Sándor (?) 1843—44-ből: Kozma Tamás. 1845—6-ből: Lófi Áron, Veress Károly, Gotthárd Zsigmond. 1846—7-ből: Varga Zsigmond. 1847—8-ből: Gál Lajos, Útő Dániel, Bajka Sándor, Csegezi János, Toroczky Venczel, Gál János. 1850—1-ből: Sebess Pál, Sebess Károly. 1851—2-ből: Gyulay László. 1852—3-ből: Nagy Lajos, Demeter Lőrincz, Pap Mózes, Kőváry Endre. 1853—4-ből: Gálfi Endre, Ádámosi György, Ádám Domokos, Pálfi Dénes, Pataky László. 1854—5-ből: Ferencz József, Bivec Sándor. 1855—6-ből: Molnár Sándor, Fekete Lajos, Tarcsfalvi Pál, Biás István, Máté Áron, Fülöp Kálmán (?) 1856—7-ből: Székely Miklós, P. Horváth Kálmán, Miske Elek. 1857—8-ből: Albert Dénes, Útő Lajos, Nagy Samu, Bíró Elek, Siménfalvi György, Kiss Samu, Ebergényi Samu (?) 1858—9-ből: Létai Máté, Sándor Mózes, Kis Sándor, Vas István, Egyed Ferencz, Hatházi József, Iszlai József, 1859—60-ből: Boér Gergely, Mózes András, Sándor Áron, Bedő Albert, Barabási István, Orbán Venczel, Szatmári Mózes, Nagy Mózes, Csegezi Mihály, Dalí Ádám, Nagy György, Gálfalvi István, Tibáld Mihály, Szentiványi Gyula, Mikó Béla, Mikó Miklós, Szentkirályi Árdád. Az esetleges hiányokról szívesen veszünk fölvilágosítást.

— Főhívas volt osztálytársaimhoz. Hozzátok fordulok 1888-ban érettségizett egykori kedves osztálytársaim, kedves barátaim A közeledő szent pillanatot ragadjuk meg. Jelenjünk meg osztályilag a főiskola közeledő nagy ünnepélyén. Búcsuzzunk el a muzsák régi hajlékától s köszöntsük az ujat nagyszerű fényében, pompájában. Tömeges megjelenésünkkel járuljunk hozzá az Unitárius Egy-

ház örömnepének kifejezésre juttatásához. Ha velem együtt érezték, indítsunk ez ügyben egymásközt mozgalmat. Az 1888-ban érettségizett osztálytársaim által 1898-ban tartott 10 éves találkozó alkalmával tett alapba Péter Sándor városfalvi lelkész közelebről hozzám 12 koronát befizetett. Beszolgáltatam a rendeltetési helyére a közpénztárba 10 fillér híjával.

Sz.-Kereszturon, 1901. február 12-én

P a p M ó z e s

— **Philadelphiában** (É. Amerika) a híres lelkész May József 25 évi szolgálat után visszavonult és a helyét Écob nevű volt kálvinista lelkész foglalta el, a kit meggyőződése a régi egyházból kilépésre kényszerített s az unitáriusok közé fölvetetett.

— **Japán.** Az amerikai unitárius társulat megszavazta egy nyilvános terem építési költségeit Japán részére. Tokyónak Kanda nevű területében fog épülni. Az építés kivételében egy amerikai és egy japáni bizottság működik.

— **„Los von Rom“** cím alatt már két éve foly a mozgalom Ausztriában, minek következtében — írja az Ev. E. és Isk. már 40 helyen foly ev. istentisztelet; 13 templom, 5 imaház, 3 temetői kápolna épült. 43 lelkészi állás szerveztetett. A rom. kath. egyházból az ev. egyházba átléptek mintegy 12,000, a rom. kath. egyházból kilépett 20,000.

— **Üzv. Simén Jánosné** sz. Istvánfi Lidia, a nagy unitárius theologus Simén Domokos édes anyja, f. évi január hó 24-én 95 éves korában szép csendesen örökre lehunyt a szemeit. Temetése 26-án folyt le Kis-Kadácsban, a vidékről, különösen Siménfalváról összesereglett utolsó tisztességet tevő közönség jelenlétében Sándor Áron kadácsi lelkész megkapó hűséggel jellemezte a megdolgozott hosszú, szép és közhասznu életét. 1806-ban született. Két leánya gyászolja. Bartalis Sándorné — Ágnes, ki Parajdon áll. isk. tanítónő és Veress Sándorné — Emilia, a ki a jó édes anyát elgyengült öreg napjaiban igen nagy odaadással, valódi gyermeki hálás szeretettel gondozta, ápolta. Vejei, unokai, rokonai, ismerősei kegyellett őrzik emlékét. Mint papné 35 évet töltött Siménfalván. Siménfalva a maga halottjának tekintette. Emléke legyen áldott! Pihenése csendes!

V a r g a D é n e s.

— **A „Brassai-siremlék“** javára 1900. július 1-től decz. 31-ig a következő gyűjtések es adományok folytak be: Unitárius egyházkerület (III. részlet) 200 kor., Szilágyvármegye alispánja 52 kor., brassói tanítóterület 20 kor., dr. Ferenczy Géza (Nagy-Ajta) 20 kor., Ajtay János (Homoród-Aimás) 17 k. 8 f., Szabó Géza (Csikszereua) 16 kor., rozsnói rom. kath. tanítóegylet 14 kor., Ferenczy Lajos (Felső-Rákos) 14 kor. Gr. Apponyi Sándor (Lengyel), Mikó Imre (Kolozsvár), Marostordam. áll. tanító egyl., Magyar takarékpénzt. közp. jelz. bankja (Budapest), Tordai kiegészítő takarékpénztár 10—10 kor., Györfői Ferenc (Szt-Mihály) 7 kor. 89 fill., Debreczeni ev. ref. tanítótestület és Nagy Lajos esperes (Kolozsvár) 5—5 kor., Komárom sz. kir. város 4 kor. 50 fill., Szebenmezei tan. test., Hirschfeld Sándor, Hiedegh Mihály, Pálfi Márton, Puskás Béla, Merza Gyula, Vágó Albert, ifj. Józán Miklós és Dezső, László József, Régeni Áron, Gálffy Lőrincz, Márkus Albert, Egyed József, Gombos Róza, dr. Nagy Károly és Kozma Dimén (bárca könyvekért) 4—4 kor., Ádám Albert 3 kor., Abony-szikszói takarékpénztár, Váro Bényi, Gulyás Ferencz, Szili Lénárd, László Sándor és Békéscsabai takarékpénztár 2—2 kor. Összesen 519 kor. 47 fill. Betétek után félévi kamat: 146 kor. 02 fill. Együtt: 665 kor. 49 fill. 1901. január 1—20-ig befolyt: 53 kor. 96 fill. és pedig: Dr. Lázár Gyula (Budapest) 26 kor., Tordai takarékpénztár 10 kor., Vass István (H.-Szt.-Péter) 5 kor., Weisz Mór tanuló (Várfalva) 4 kor. 56 fill., Nyárádi Lajos (Ördög-Keresztur) 4 kor. 40 fill., Aczél László (N.-Szöllös) és Nagykőrösi takarékpénztár 2—2 kor. A gyűjtés megindítása óta begyűlt 6756 kor. 31 fill. Kiadás volt 429 kor. 20 fill., s így ma rendelkezésre áll 6327 kor. 11 fill., mely összeg takarékpénztári betétként kezeltek gyümölcsözőleg. Tisztelt kedves olvasóinkat kérjük újból is járulniuk hozzá a Brassai emlék alaphoz. Még sokan vannak a hivatalosok.

Kolozsvártt, 1901. január 20-án.

M e r z a L a j o s
biz. pénztárnok

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Uj fiók-egylet. Budapesten is megindult az egyleti mozgalom. Ottani hiveink buzgó lelkeszők József Miklós indítványára kimondották, hogy fiók-egyletté alakulnak s erre fölhasználták azt az alkalmat, midőn febr. 8-án egyleti titkáruk az egyházközség estélyén előadást tartott. Lelkesedéssel fiók-egyletté alakultak s az estélyen 37 tag iratkozott föl. Az estélyről át vesszük a Pesti Hirlap tudósítását: „Unitárius estély. Nagyön élvezetes estélyük volt a budapesti unitáriusoknak, kik társas vacsorára gyűltek össze a Drechsler féle vendéglőben. dr. Boros György kolozsvári theol. tanár és dékán tartott ez alkalommal ámerikai tapasztalatairól szabad előadást, mint a ki a magyarországi unitárius egyházat képviselte a nyáron az ámerikai kongresszuson. A minden tekintetben érdekes, tanulságos és kedélyes epizódokkal telt előadást hallgatói nagy lelkesedéssel fogadták, egyuttal ohajukat fejezve ki, bár lenne többször is alkalmuk a teljes vallásszabadság hazájából minél több új és szabad eszméről hallani és azokat ismertetni! E czélből — valamint a hitéletnek fejlesztésére — elhatározták, hogy a kolozsvári Dávid Ferencz egyletnek fiók-egyletét a fővárosban legközelebb megfogják alapítani. Jelen voltak: Daniel Gábor főrendiházi tag, az unitáriusok egyetemes főgondnok, Bedő Albert országgyűlési képviselő, a budapesti főgondnok, dr. Székely Ferencz kir. főügyész, másod gondnok, valamint dr. Chester, ámerikai fő-konzul és még számosan az unitárius világból “

— **Az ifju unitárius nemzedék.** Február 8-án a budapesti unitárius gyűlés meglepés számba ment még a helybelieknek is. A meglepést az egész váratlanul összesereglett ifju emberek szereztek. Tizenkettőre tesszük számukat, de lehetett több is. Nagyobb része Erdélyből került a fővárosba. Látszott rajtok, hogy érezik ösiségük előnyeit és kötelezetését. Ők ott az anyaegyházakban ugy éltek, mint az ősi birtokos a kuria magas sátoros kerítésén belül, a hol nincs mit félni még az ellenségtől is. Itt a fővárosban ugy vannak, mint a gondozatlanul játszó gyermekek az országuton. Minden pillanatban elgázolhatja valami. Ebben a baráti és testvéries körben otthon érezték magukat s nemcsak boldogok voltak, hanem elkötelezettek is, mert csak azt várták, hogy alkalmuk legyen megmutatni, milyen az igazi székely unitárius. De volt egy pár ifju, a kit mint egyetemi ifjat meggyőződése vitt volt az unitáriusok közé. Ő a budapesti unitárius ifjuságnak ily szép számát még nem látta együtt lelkesedni. Fölhevült, munkára szolitotta őket, vezérré lett s ha hallgatnak szavára, sok szépre és nemesre fogja vezetni. Ettől az ifju nemzedektől sok jó származni.

Házi Estélyünk márczius 9-én lesz a New-Yorkban. Kezdődik este 9 órakor. Oly nagy az érdeklődés iránta, hogy igen kedves és kedélyes összejövetelnek ígérkez.k. A védnöki tisztet elvállalni sziveskedtek: Fekete Gáborné, Ferencz Józsefné, Haller Rezsóné, Szigethy Miklósné, Dr. Chester budapesti ámerikai konzul, Fekete Gábor kir. táblai elnök, Ferencz József unitárius püspök, Br. P. Horváth Kálmán egyh. főgondnok, Szigethy Miklós ny. ezredes. Vidéki tagtársaink figyelmét is fölhívjuk az estélyre, melynek jövedelme az egylet céljaira fog fordittatni.

A fiók-egyletek. A kereszturi fiók-egylet Sándor János gymn. igazgatót nyerte meg az elnöki tisztre, eddigi buzgó elnöke Dr. Jankovich Pál mint tisz. elnök ezután is támogatni fogja a fiók-egyletet, melynek áprilishen lesz felolvasó gyűlése Uj-Székelyen.

Az egylet pénztárába f. é. jan. 24-től febr. 23-ig rendes tagsági

díjat fizettek: Orbán Sándor Kolozsvár 900—901-re, Önképzőkör Kobát-Demeterfalva, Unitárius Egyházközség Vilonya, Boér Jenő Polgárdi Csiky Károly, Hidegh Mihály, Lassel Gyula, Kolozsvár 901-re. Pálfi Márton Kolozsvár 99-re, Pálfi Benedek Várfalva 901-re, Szabó Mihály Kolozsvár, Bohacsek Józsefné Zsidve, Baksay József, Dr Boér Kálmán, Móricz Károly N. Ilonda, Horváth László Galgó, Kádár Ferencz Btenkmező, László Pál Abásfalva, Nagy Gábor Gerend, K. Nagy János M.-Domb, Létay László Temesvár, Nagy Béla Tarczal, Dr Sándor Balázs Bécs 901-re.

Előfizetői díjat fizettek: Weres Ferencz Torda 901-re, Gruz István M.-Vásá. hely 900-ra, Böckel Károlyné Kolozsvár, dr. Austerlitz Vilmos Budapest 901-re, Márkos Ferencz M.-Vásárhely 900—901-re, Sándor Mózes Sz. Udvarhely 901-re, Desbordes Auguste Sz. Udvarhely 900—901-re, Székely Sándor Kolozsvár, Gerjovits József Somberek, özv Miklós Józsefné Teke, Polgár Lipót Budapest, dr. E. dődi Endre Mocs 901-re, Ürmössy Jenő Kolozsvár 90—901-re, Gruber Gyula Budapest 98—99-re, Csegezy János Topánfalva 900-ra, Demény Endre M.-Ludas 90-re, Pálffy Akos Ny.-Szeređa 901—906-ra Kovács (ábor Majdánka, Mezei Sándor, Domokos Ferencz Alsó-Tömös, Doby Antal Homonna 901-re, Csiki Elek Deés 900-ra, László József, Hackmüller Oszkár Sz.-Keresztur, özv Pál Andrásné Kolozsvár, özv. Kozma Ferenczné Budapest, ifj. Szénási Ferenczné Deés 901-re. Pálffy István Abrudbánya 99—900-ra, Tarcsafalvi Pál Mészkö 99-re, Szabó Lajos Medgyes Domokos Árpád Tamási 901-re, Özv Koncz Györgyné N.-Borosnyó 99-re, Simó Ferencz Budapest, Szabó Zsigmond Sz.-Gericze, Rutkovsky Robertné Kolozsvár 901-re, Szigethy István Gy.-Fehérvár 99-re, Botár János Budapest, Borsos Imréné Kolozsvár 901-re, Simó József Harasztkerék 900—902-re. Gál Lajos Czelna ifj. Gál Imre Sz.-Gericze, Moricz György M.-Sziget, Gál Gergely, Bocsi János, Zoltán Ferencz Dévaványa, Májay Béla Budapest, Sikó Géza Medgyes-Springmann Ferencz Budapest 901-re, Özv. Nagy Tamásné V.-Szentiván 99—900-ra.

Az aranyos-tordaköri f. e. pénztárába fizettek: Pálfi János Czegez és Horváth Józsefné Torda 900-ra.

A kereszturköri f. e. pénztárába fizettek: Kozma Miklós Fiafalva, Kozma Dimén Enlaka, Nagy Berta Küsmöd, Gálffy Ádám Szentegyházás-Oláhfalu, Özv. Barabás Józsefné Sz.-Keresztur 901-re, Péter József Tordátfalva 97—901-re, Gombos Rózsi Sz.-Keresztur, Dr. Jankovich Pál Sz.-Keresztur 901-re, Sándor János. Sándor Jánosné Sz.-Keresztur, Pap Sándor Tordátfalva 900-ra, Derzsi Dénes Medesér 99-900-ra.

A felső-fehérvári f. e. pénztárába fizettek: Lőrinczy István, Lőrinczy Istvánné, Unitárius Egyházközség F.-Rákos, Özv. Szentiványi Károlyné Baróth 900-ra.

Kolozsvárt, 1901. febr. 23-an.

Gálfi Lőrincz
pénztárnok.

Szerkesztői izenetek. — Egy olvasónak. A Dávid Ferencz Egylet alapszabályait az U. K. jövő számában egész terjedelemben közölni fogjuk, mert erre a Választmány is fölhívott. Eddig is csak a közlemények nagy halmaza miatt késtünk. A „kérdésekre“ adott feleleteit nem adhatjuk ki, mivel nevét nem közölte. — **Vastagnyaku kálvinsita.** Feleleteit köszönjük. Ha becses nevét közli velünk, ki fogjuk adni készséggel, ezzel is ohajtván meggyőzni, hogy „nem rejtjük véka alá a mécesst.“ — **K. D. E.** — a. Elment. Elismerés illeti az ily aggódo gondoskodásért.

Szívemet hozzád emelem. Imádságos könyv nők, leányok és imádkozni ohajtlók számára temploni és magán használatra írta Boros György. Tartalom:

Elmélkedések (14), imádságok: minden napra, az élet utain, szomorúságba, ünnepekre. Ez az imakönyv segítség a szív kívánságainak kifejezésére, Istenhez fölemelésére. Mind az elmélkedések, mind az imádságok rövidek, egy-két csendes pillanatra valók, egyszerűek, hogy bárki is könnyen saját szavaira ismerjen bennök. Szerző azt ohajtja elérni, hogy azok, a kik e könyvet olvasgatják, vele együtt érezzék át, hogy az élet küzdelmeiben megszentelő az Istenben vetett hit, az evangéliumból táplálkozó buzgóság és az igazság diadalában helyezett rendithetetlen bizalom. A példányok díszesen kiállítva kaphatók szerzőnél Kolozsvárt (Rózsa-utca 2. sz.) vászonkötés aranyozott nyomással 2 kor. 40 fill., bőrkötés 6 kor., bársonykötés 10 kor.

TARTALOM: A humanizmus és háború. Br. P. Horváth Kálmán. 65. l. — Otthon mindenütt. (Költemény.) Józán Miklós. 71. l. — Egy unitárius hite. 72. l. — Kövály Mihály. (Arczképpel.) Kf. 73. l. — Az amerikai unitárius lelkészek. Boros Gy. 75. l. — Zsidók és unitáriusok. 78. l. — Hogyan lehet boldog az ember? Raffaj Domkos 81. l. — Az itjuság köréből: Uton. Pap Domokos. 82. l. — Székely dolgok. Egy öreg székely. 83. l. — A szerénység jutalu a. Deák Miklós. 85. l. — Győrfi Ferencz halála. Raffaj Irma. 89. l. — A székelyek. 90. l. — Egyházi és iskolai mozgalmak 91. l. — Egyleti élet és munkásság 94. l. —

M. Á. V. ERDÉLYRÉSZI FŐ- ÉS MELLÉKVONALAINAK MEHETRENDJE.

Sz. 530	Gy. 155	Sz. 545	Gy. 9	5 ind.	Budapest k. p. u.	é. r. k.	Sz. 710	Gy. 750	Gy. 150	Sz. 620
1121	349	502	11	12 é. r. k.		ind.	337	539	1144	335
1131	356	927	11	19 ind.	Szolnok	é. r. k.	322	532	1136	325
133	521	1133	12	47 é. r. k.		ind.	119	403	1006	134
2	528	1153	12	55 ind.	Püspök-Ladány	é. r. k.	1254	356	959	112
342	639	148	21	1 é. r. k.		ind.	1104	238	843	1136
358	1276	206	21	8 ind.	Nagy-Várad	é. r. k.	1044	231	Sz 1117	Gy. 57
631	216	452	4	16 é. r. k.		ind.	837	1252	919	215
833	350	659	5	55 é. r. k.	Csucsá	ind.	613	1101	700	132
850	420	V. 830	11	1 ind.	Kolozsvár	é. r. k.	V. 524	Sz 1046	645	1207
1014	553	1029	7	26 ind.	Ar.-Gyéres	é. r. k.	346	924	518	1030
432	1122	—	10	30 é. r. k.		ind.	1225	543	—	530
543	1225	—	5	30 ind.	M.-Vásárhely	é. r. k.	534	1122	—	—
1152	732	V. 1246	8	32 é. r. k.		ind.	207	806	538	—
1221	—	143	8	37 ind.	Tövis	é. r. k.	142	800	302	—
201	—	333	9	43 é. r. k.		ind.	1150	656	125	—
340	—	527	10	53 é. r. k.	Kis-Kapus	ind.	945	549	1140	—
620	—	—	1	59 é. r. k.	Segesvár	ind.	715	300	—	—
403	—	V. 608	11	14 é. r. k.	Sz.-Údvarhely	ind.	913	529	1117	—
613	—	832	12	58 é. r. k.	Héjasfalva	ind.	703	50	922	—
8	—	1025	2	09 é. r. k.	Agostonfalva	ind.	508	245	748	—
137	—	—	6	50 é. r. k.	Brassó	ind.	—	1022	227	—
—	—	—	10	22 é. r. k.	K.-Vásárhely	é. r. k.	—	650	—	—
—	—	—	2	19 ind.		é. r. k.	—	278	—	—
—	—	—	3	31 é. r. k.	Brassó	é. r. k.	—	112	—	—
—	—	—	—	—	Predeal	ind.	—	—	—	—

Gy. = Gyorsvonat. Sz. = Személyvonat. V. = Vegyesvonat.

Nyomatott Gémán J. örököse könyvnyomdájában Kolozsvárt.